

Ekonomiczne aspekty związane z wypłatą zadośćuczynień przez zakłady ubezpieczeń

Andrzej Maciążek
Wiceprezes Zarządu
Polskiej Izby Ubezpieczeń

Warszawa, 24 maja 2017 r.

-
- Zakład ubezpieczeń **nie** jest ekonomicznym płatnikiem zadośćuczynień.
  - W przypadkach bardzo podobnych szkód niemajątkowych, zasądzona dla ubezpieczyciela **wysokość zadośćuczynienia była często nawet kilkudziesięciokrotnie wyższa niż dla osoby fizycznej.**

-
- **Istotą ubezpieczeń jest odpłatny transfer ryzyka z podmiotu ubezpieczającego na zakład ubezpieczeń.**
  - **Społeczną i gospodarczą rolą ubezpieczyciela jest w szczególności immunizowanie ubezpieczających i poszkodowanych przed finansowymi skutkami zdarzeń.**
  - **Wszyscy ubezpieczający składają się - opłacając składkę - na to, by w przypadku szkody, uniknąć sytuacji, w której ubezpieczony nie będzie w stanie pokryć kosztów szkody.**
  - **Poszkodowany ma otrzymać należne mu świadczenie szybko, bez potrzeby prowadzenia postępowania egzekucyjnego.**

- **Ekonomicznymi płatnikami zadośćuczynień są wszyscy ubezpieczający.**
- **To oni ponoszą ekonomiczny ciężar wypłaty dokonywanej przez zakład ubezpieczeń poszkodowanym zadośćuczynień.**
- **Zakład ubezpieczeń dokonuje transferu środków pieniężnych pochodzących ze składek ubezpieczeniowych.
Nie dokonuje kreacji pieniądza.**

- **Zakład ubezpieczeń nie jest klasyczną spółką prawa handlowego i jest ściśle limitowany w swojej działalności.**
- **Obowiązkiem zakładu ubezpieczeń jest odpowiednia aktuarialna kalkulacja składki ubezpieczeniowej, by zapewnić pokrycie wszystkich kosztów zakładu ubezpieczeń, w tym w szczególności kosztów wypłaty odszkodowań i zadośćuczynień.**
- **Zakład ubezpieczeń zobowiązany jest prowadzić działalność gospodarczą z zachowaniem odpowiedniego poziomu rentowności.**
- **W sytuacji, gdy zakład ubezpieczeń nie wypracowuje zysków - konieczne wdrożenie odpowiednich programów naprawczych.**

ustawa z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, stanowiąca krajową transpozycję unijnej konstytucji rynku ubezpieczeń jaką jest pakiet Solvency II

-
- **Właściwa realizacja obowiązków prawnych zakładu ubezpieczeń jest możliwa w przewidywalnym środowisku.**
  - **Zakład ubezpieczeń zobowiązany jest uwzględnić w wysokości składki wszystkie ryzyka.**
  - **W praktyce obrotu - w rezultacie niedoskonałości regulacji prawnych - stale pojawiają się nowe ryzyka, których to nie ma możliwości uwzględnić przy kalkulowaniu składki.**
  - **Składka kalkulowana jest bowiem często w chwili, w której te ryzyka nie występowały, a zatem siłą rzeczy nie mogły one zostać uwzględnione przy aktuarialnym kalkulowaniu wysokości składki.**

-
- **Już na etapie tworzenia regulacji prawodawca niejednokrotnie nie uwzględnia specyfiki działania zakładów ubezpieczeń.**
  - **Przykładem tego zjawiska są przepisy dotyczące przedawnienia roszczeń ubezpieczeniowych.**
  - **Prawodawca projektując odpowiednie przepisy, nie uwzględnił faktu, że 20-letni okres przedawnienia nie był i nie mógł nawet być uwzględniany przez zakłady ubezpieczeń przy kalkulacji składki.**

Powstawanie w orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego nowych sposobów wykładni przepisów Kodeksu cywilnego.

Przykłady:

- **stosowanie normy z art. 448 w związku z art. 24 Kodeksu cywilnego do przypadków zadośćuczynienia z tytułu śmierci najbliższego członka rodziny w wypadku drogowym, która miała miejsce przed sierpniem 2008 r.**
- **przepisy dotyczące przedawnienia roszczeń ubezpieczeniowych.**
- **zjawisko formułowania przez członków rodziny bezpośrednio poszkodowanego czyli osoby pośrednio poszkodowane, roszczeń z tytułu naruszenia funkcjonowania więzi rodzinnej, które to naruszenie jest wynikiem wypadku drogowego.**

- **Niedoskonałości regulacji Kodeksu cywilnego w obszarze zadośćuczynień,**
- **odkrywanie podstaw prawnych w celu zgłoszenia roszczenia zadośćuczynienia,**
- **przyjmowanie przez sądy powszechne i Sąd Najwyższy „nowych” sposobów wykładni przepisów Kodeksu cywilnego**

powodują niemożność właściwego realizowania przez zakłady prawem określonych obowiązków takich jak:

- ❖ **odpowiednie kalkulowanie składki**
- ❖ **prowadzenie gospodarki finansowej, pozwalającej na pokrywanie wszystkich kosztów działalności zakładu z wpływów pochodzących z tytułu składki ubezpieczeniowej.**

-
- **Niedoskonałość norm Kodeksu cywilnego i konieczność korygowania ich przez sądy powszechne i Sąd Najwyższy powoduje, że zakłady ubezpieczeń mają bardzo poważne problemy w obszarze kalkulacji składki i w obszarze gospodarki finansowej.**
  - **Niedoskonałość regulacji prawa prywatnego skutkuje zatem tym, że utrudniona jest właściwa realizacja postanowień odpowiednich przepisów prawa publicznego.**
  - **Taka sytuacja budzi wątpliwości i może wpływać na stabilność funkcjonowania zakładów ubezpieczeń.**

- Z danych Polskiej Izby Ubezpieczeń wynika, że w 2016 r. strata w obrębie tego rynku zamknęła się w kwocie **1 mld PLN**. Skumulowana strata **w okresie ostatnich 10 lat wyniosła ok. 6,7 mld PLN**.
- Rok 2016 był szczególnie niekorzystny dla rynku obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych. Doszło do dalszego **wzrostu wypłat z tytułu odszkodowań i zadośćuczynień o ponad 14 proc.**
- Jednocześnie, ze względu na wspomnianą trwałą nierentowność, **składki wzrosły średnio o około 40 proc.**

Składka za ubezpieczenie OC

- **jako powszechna dla wszystkich kierowców,**
- **wywiera dodatkowy ogromny wpływ:**
  - ❖ **zarówno bezpośrednio na gospodarkę, podnosząc koszty funkcjonowania przedsiębiorstw,**
  - ❖ **jak również na życie zwykłych obywateli,**
- **będąc składnikiem tzw. koszyka podstawowego, na podstawie którego GUS kalkuluje wskaźnik inflacyjny, wywiera również bardzo silną presję w tym zakresie.**

-
- **Ekonomicznym płatnikiem zadośćuczynień nie są wprost ubezpieczyciele.**

Są nimi wszyscy ubezpieczający, którzy składają się na wypłaty zadośćuczynień, wnosząc uprzednio odpowiednią składkę.

- **W rezultacie niedoskonałości regulacji prawa cywilnego, dotyczących zadośćuczynień, zakłady ubezpieczeń nie są w stanie właściwie dokonywać kalkulacji składki ubezpieczeniowej.**

**W ocenie branży konieczna jest bezwzględna i pilna interwencja
prawodawcy.**

Do najpoważniejszych problemów w obszarze regulacji zadośćuczynień należy

brak przewidywalności w zakresie wysokości zadośćuczynień,

**który skutkuje występującymi
– w obrębie różnych apelacji sądów powszechnych –**

**istotnymi, często kilkukrotnymi, różnicami
w zakresie wysokości zasądanego zadośćuczynienia
z tytułu tożsamej szkody niemajątkowej**

-
- **Brak przewidywalności ma istotne negatywne konsekwencje z punktu widzenia poszkodowanych.**
  - **Narażeni są oni na dodatkowe cierpienie w sytuacji, gdy dowiadują się, że w przypadku podobnej szkody niemajątkowej zasądzone zadośćuczynienie było istotnie wyższe, niż zadośćuczynienie przyznane w ich przypadku.**
  - **Ma to szczególnie negatywny wymiar dla zadośćuczynień z tytułu śmierci najbliższego członka rodziny, gdy najbliżsi członkowie rodziny zmarłego dowiadują się, że życie ich bliskiego zostało "wycenione" na istotnie mniejszą kwotę niż w przypadku innych poszkodowanych.**

- **Brak przewidywalności wysokości zadośćuczynień stanowi fundamentalny problem z punktu widzenia wszystkich ubezpieczających i ubezpieczonych.**
- **Mając na uwadze obowiązkowy charakter ubezpieczeń, dotyczy to całego społeczeństwa, które zobowiązane jest przejmować w ramach składki ubezpieczeniowej ciężar finansowy zadośćuczynień.**
- **W praktyce zatem okazało się, że swoistą ofiarą niedoskonałych regulacji normatywnych jest całe społeczeństwo, interes społeczny i gospodarczy.**

- W latach 2012-16 wartość świadczeń wypłaconych przez zakłady ubezpieczeń z tytułu roszczeń objętych umową ubezpieczenia obowiązkowego OC **wzrosła z kwoty 5,3 mld PLN do kwoty 7,7 mld PLN, czyli w ujęciu nominalnym o aż 45%.**
- Największy i najszybszy wzrost był generowany przez **szkody osobowe, dla których wartość odszkodowań wzrosła o ok. 62%, do kwoty niemal 2 mld PLN.**
- Tylko 22% podanej kwoty stanowią koszty leczenia, rehabilitacji i rent, a **aż 78% koszty zadośćuczynień.**

-
- **Istotnym problemem w obszarze regulacji zadośćuczynień jest nieprecyzyjne brzmienie przepisów Kodeksu cywilnego.**
  - **Powoduje ono swoiste testowanie, przez tzw. kancelarie odszkodowawcze, nowych podstaw odpowiedzialności zakładów ubezpieczeń, odbywające się przed sądami powszechnymi, jak i przed Sądem Najwyższym.**
  - **Doprowadza to do odkrywania przez sądy powszechne nowych tytułów prawnych do zasądzenia zadośćuczynień.**
  - **Swoiste "testowanie" różnych podstaw prawnych odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń stanowi bardzo poważny problem.**

Analiza rozwiązań przyjętych w innych jurysdykcjach unijnych :

...optymalnym rozwiązaniem byłaby regulacja prawna:

- **zapewniająca przewidywalność wysokości zadośćuczynień,**
- **eliminująca możliwość zgłaszania nowych roszczeń opartych na "nowych" sposobach wykładni przepisów prawa,**
- **ograniczająca ustawowo krąg roszcujących, poprzez określenie zamkniętego zbioru desygnatów pojęcia najbliższy członek rodziny.**

Takie rozwiązanie jest z powodzeniem od wielu lat stosowane w takich jurysdykcjach, jak Belgia, Dania, Finlandia, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Norwegia, Portugalia, Słowacja czy Wielka Brytania.

**Zagadnienie zadośćuczynień wymaga wprowadzenia do systemu
prawa pilnych zmian legislacyjnych.**

Dziękuję za uwagę